

2019-06-14

Socialnämnden, Omvårdnadsnämnden och
Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden
i Gävle kommun

Granskning av dataskyddsorganisation

Dataskyddsenheten har genomfört en granskning av personuppgiftsansvarigas dataskyddsorganisationer, som en del av dataskyddsenhetens övervakande arbete 2019. Granskningen har genomförts hos flertalet personuppgiftsansvariga organisationer inom dataskyddsenhetens arbetsområde.

Granskningens syfte har varit att kontrollera hur personuppgiftsansvariga arbetar strategiskt med dataskyddsfrågor samt hur det systematiska arbetet med dataskydd är organiserat hos personuppgiftsansvariga.

Av artikel 24 i dataskyddsförordningen följer att den personuppgiftsansvarige ska genomföra lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa och kunna visa att organisationens personuppgiftsbehandlingar följer dataskyddsförordningen.

Enligt artikel 5.2 ska den personuppgiftsansvarige kunna visa att all personuppgiftsbehandling följer de viktiga grundprinciperna för personuppgiftsbehandling (laglighet och öppenhet, ändamålsbegränsning, uppgiftsminimering, korrekthet, lagringsminimering samt integritet och konfidentialitet enligt art. 5).

Granskningen av de aktuella nämnders dataskyddsorganisationer har skett genom en intervju med representanter från nämnderna. Delta-
gande representanter har därefter tagit del av minnesanteckningar från intervjun samt rapportunderlaget för faktagranskning.

Utformning och förankring av dataskyddsorganisation

En tydlig, förankrad och fastställd dataskyddsorganisation underlättar för kunskaps- och informationsspridning och tydliggör vilka arbetsuppgifter och vilket ansvar respektive tjänsteman i organisationen har i dataskyddsarbetet. Inom ramen för det kommunövergripande införandeprojektet för dataskyddsförordningen fattades bl.a. beslut om att respektive nämnd ska utse en eller flera dataskyddssamordnare inom den egna verksamheten.

Sammanfattning av de granskade nämndernas beskrivning:

Gemensamt inom sektorn

De tre nämnderna inom den nya sektorn "Välfärd Gävle" avser att samarbeta i sitt dataskyddsarbete genom en sektorsövergripande dataskyddsorganisation. Eftersom organisationsförändringar inträffat nyligen och varit omfattande, har arbetet med dataskydd fått fördröjningar och inte kunnat prioriteras. Avsikten är att två huvuddataskyddsamordnare ska utses för hela sektorn och att de kommer ha tre ytterligare medarbetare som stöd. Därutöver finns idag koordinatörer utsedda i vissa verksamheter. Målsättningen är att skapa ett nätverk för dataskyddsfrågor inom hela sektorn.

Sektorn arbetar aktivt genom portföljstyrning, t.ex. att man har med frågorna i den fasta uppdrags/xlpm-modellen. Verksamhetschefernas ansvar är att se till att dataskyddsperspektivet kommer med i de olika frågorna och dataskyddsamordnarna kommer att arbeta nära ledningen.

En ny informationssäkerhetssamordnare kommer att rekryteras till sektorn. Säkerhet, informationssäkerhet och dataskyddarbetet kommer att gå hand i hand. Ledningens utmaning är att säkerställa att dataskyddsperspektivet kommer med i alla projekt och processer.

Förutom ovan nämnda roller i dataskyddsarbetet har sektorn en systemförvaltarplan med tydliga roller, såsom objektsägarskap och systemförvaltarskap för vissa system.

Implementering av dataskyddsorganisation och dataskyddskunskaper kommer att ske genom koordinatörer, i gemensamma forum som arbetsplatsträffar.

Socialnämnden

Socialnämnden hade en fastställd dataskyddsorganisation redan före bildandet av den nya sektorn. Organisationen består av en

dataskyddssamordnare samt koordinatörer som finns inom varje verksamhet. Koordinatorerna är ambassadörer för dataskyddsfrågor inom den egna verksamheten och bistår verksamheterna i enklare frågor. Koordinatorerna har fått verksamhetsanpassad utbildning av dataskyddsombudet och dataskyddssamordnaren. Dataskyddsfrågor förankras i verksamheterna genom att lyftas i gemensamma forum som APT. Dataskyddssamordnaren har veckovisa möten med sin chef om aktuella dataskyddsfrågor som vid behov kan lyfta frågor vidare till sektorns ledningsgrupp.

Dataskyddsombudens bedömning och rekommendation:

Dataskyddsombuden bedömer att Socialnämnden skapat en god grund för ett organisatoriskt effektivt dataskyddsarbete genom att fastställa och förankra en organisation med samordnare och koordinatörer.

Dataskyddsombuden har inga rekommendationer i denna del.

Omvårdnadsnämnden och Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden saknar i dagsläget dataskyddssamordnare, men har utsedda kontaktpersoner för dataskyddsarbetet. Målsättningen är att ha ett nätverk ut i hela organisationen. Omvårdnadsnämnden har för närvarande ingen dataskyddssamordnare. Socialnämndens dataskyddssamordnare har i uppdrag att hjälpa till och bistå med eventuella frågor även för Omvårdnadsnämnden och Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden.

Avsikten är att två huvuddataskyddssamordnare ska utses för hela sektorn och att de kommer ha tre ytterligare medarbetare som stöd. Planen är att även Omvårdnadsnämndens och Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämndens verksamheter ska utse koordinatörer och att man kommer att samverka kring dataskyddssamordnarrollen. Koordinatorerna ska vara ambassadörer och behjälpliga i GDPR-frågor. Koordinatorerna kommer att få utbildning i dataskyddsförordningen. Någon dataskyddsorganisation kan dock inte påbörjas innan ett antal nyrekryterade chefer har börjat i sina tjänster. I nuläget är det oklart när Omvårdnadsnämnden och Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden kommer att vara klara med sina nya organisationer.

Dataskyddsombudens bedömning:

Dataskyddssamordnarna har en nyckelfunktion när det gäller dataskyddsarbetet inom Gävle kommunkoncerns nämnder och bolag. Utan

dataskyddssamordnare finns risk för brister i efterlevnaden av dataskyddsförordningen t.ex. när det gäller hantering av inkommande ärenden gällande registrerandes rättigheter samt hantering av personuppgiftsincidenter, där dataskyddssamordnaren har en nyckelfunktion. Utan dataskyddssamordnare försvåras nämndens möjlighet att ta del av och förankra dataskyddsombudens stödjande arbete i verksamheterna. Därutöver saknar nämnden möjlighet att ta del av löpande informationsinsatser samt kunskaps- och erfarenhetsutbyte med övriga nämnder.

Dataskyddsförordningen ställer inte krav på att utse systemägare eller förvaltare men för att de personuppgiftsansvariga ska kunna uppfylla sina skyldigheter enligt dataskyddsförordningen förutsätts kontroll och tydlighet avseende systemförvaltning. Det är positivt att sektorn har en tilltänkt systemförvaltningsmodell.

Dataskyddsombuden har förståelse för att omorganisationer påverkar det övriga utvecklings- och förändringsarbetet, men understryker vikten av att Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden och Omvårdnadsnämnden i vart fall tar fram en tidsplan för när en dataskyddsorganisation kan fastställas och förankras.

Dataskyddsombudens rekommendation:

Dataskyddsombuden rekommenderar Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden och Omvårdnadsnämnden att utse dataskyddssamordnare samt vidta andra lämpliga organisatoriska åtgärder för att fastställa och förankra en dataskyddsorganisation.

Dataskyddsombuden rekommenderar Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden och Omvårdnadsnämnden att skyndsamt ta fram en plan för ett strategiskt och organisatoriskt dataskyddsarbete.

Högsta ledningens vidtagna åtgärder i dataskyddsarbetet

Inom kommunala organisationer är som utgångspunkt respektive nämnd personuppgiftsansvarig för den personuppgiftsbehandling som sker inom nämndens verksamhet. Den personuppgiftsansvarige nämnden ansvarar för att dataskyddsförordningens regler följs. En förutsättning för att personuppgiftsansvariga nämnder ska kunna fatta adekvata beslut gällande dataskydd är att det finns en implementerad dataskyddsorganisation och rutiner som säkerställer att nämnden får den kunskap och information som behövs om relevanta dataskyddsfrågor.

Den högsta ledningen under respektive nämnd ansvarar normalt för verkställigheten av de arbetsuppgifter som följer av personuppgiftsansvaret och har därmed också en nyckelroll i organisationens dataskyddsarbete. Dataskyddsarbetet behöver vara tydligt förankrat i organisationen och en central uppgift för ledningen i detta arbete bör vara att etablera en god dataskyddskultur. En god dataskyddskultur kan exempelvis främjas genom följande åtgärder. Ledningen kan marknadsföra dataskyddsfrågorna, signalera vikten av dem och efterfråga allas arbetsinsatser för att nå målet. Ledningen kan aktivt efterfråga återkoppling från både dataskyddssamordnarna och dataskyddsombudet, för att ha bättre kontroll över utvecklingsbehovet och kunna vidarebefordra frågor till personuppgiftsansvarig nämnd. Ledningen kan också behöva säkerställa att dataskyddsorganisationen inte blir sårbar och hjälpa till att prioritera mellan de olika kvarstående aktiviteterna. Ledningen kan även öppna dörrar för olika utbildnings- och informationsinsatser avseende dataskydd.

Sammanfattning av de granskade nämndernas beskrivning:

Socialnämnden

Socialnämndens förra ledningsgrupp hade som rutin att lyfta GDPR-frågor utifrån aktualitet. I dagsläget finns en rutin där huvuddataskyddssamordnaren har veckovisa möten med sin chef som har möjlighet att lyfta adekvata dataskyddsfrågor till högsta ledningen. Sedan omorganisationen har högsta ledningen inte vidtagit några särskilda åtgärder för att utveckla dataskyddsarbetet inom nämndens verksamheter.

Dataskyddsombudens bedömning och rekommendation:

Dataskyddsombuden bedömer att Socialnämndens högsta ledning initialt har vidtagit lämpliga åtgärder för att främja nämndens implementering av en dataskyddsorganisation. Utvecklingsarbetet avseende dataskydd förefaller dock ha stannat av med anledning av omorganisationen.

Dataskyddsbudens rekommenderar att Socialnämnden skyndsamt vidtar lämpliga åtgärder för att högsta ledningen ska få kunskap om och kontroll över utvecklingsarbetet gällande dataskyddsarbetet och bidra till en god dataskyddskultur.

Omvårdnadsnämnden och Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden

Nämndernas ledningsgrupper har inte haft möjlighet att prioritera dataskyddsfrågorna, men i den nya sektorn kommer kontorsledningen som ansvarar för dataskyddsfrågor att ta fram en rutin så att frågorna lyfts systematiskt i processer. Därutöver kommer det skapas en kanal till nämnderna för rapportering av dataskyddssamordnarnas och dataskyddsbudens material.

Dataskyddsbudens bedömning och rekommendation:

Då högsta ledningen inte har kunnat prioritera dataskyddsarbetet finns det risk för att ledningen inte har den insyn och kontroll som behövs över verksamheternas dataskyddsarbete för att kunna bidra till utveckling och lyfta relevanta frågor och behov till Omvårdnadsnämnden och Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden.

Dataskyddsbudens rekommenderar Omvårdnadsnämnden och Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden att skyndsamt vidta lämpliga åtgärder för att högsta ledningen ska få kunskap och kontroll över dataskyddsarbetet samt bidra till implementeringen av dataskyddssorganisationen och en god dataskyddskultur inom nämndens verksamheter.

Dataskyddssamordnarens uppdrag och roll

Dataskyddssamordnarna har ofta en nyckelroll i organisationens dataskyddsarbete. De förutsätts normalt samordna och aktivt driva dataskyddsfrågor i verksamheten för personuppgiftsansvarigas räkning. För att lyckas med uppdraget behöver de tid och mandat. För att kunna förvänta sig framgång i implementeringen av dataskyddsarbetet kan dataskyddssamordnarna behöva ledningens stöd, tydliga tidsramar och tydliggjorda och prioriterade aktiviteter, som är förankrade i organisationen.

Sammanfattning av de granskade nämndernas beskrivning:

Den utsedda huvuddataskyddssamordnaren för Socialnämnden har möte med sin chef varje vecka för att stämma av aktuella dataskyddsfrågor. Chefen lyfter vid behov frågor vidare till sektorledningsgruppen. Det finns planer på att utöka samordnarens uppdrag till att även gälla för Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden och Omvårdnadsnämnden, men i dagsläget finns inte något sådant formaliserat uppdrag. Samordnaren har på eget initiativ hjälpt övriga nämnders verksamheter med dataskyddsfrågor vid vissa tillfällen.

Socialnämndens dataskyddssamordnare informerar de personuppgiftsansvariga nämnderna genom att skicka rapporter om personuppgiftsincidenter samt dataskyddsombudens rapporter. Inom Socialnämnden har dataskyddssamordnaren haft delegation på att fatta olika beslut inom dataskyddsområdet. Delegationer för beslut gällande dataskydd inom de övriga två nämnderna har inte fastställts i dagsläget.

Socialnämndens dataskyddssamordnare har en uppdragsbeskrivning men samordnarrollen kombineras med ett flertal andra arbetsuppgifter. Dataskyddssamordnaren har inte tillräckligt med tid för sitt uppdrag då hon även har andra ordinarie arbetsuppgifter att prioritera emellan. Tidsbristen resulterar i att arbetet inte går framåt i den takt som samordnaren hade velat.

Dataskyddsombudens bedömning:

Dataskyddsombuden bedömer att huvuddataskyddssamordnaren för Socialnämnden har ett tydligt och förankrat mandat inom nämndens verksamheter. Att dataskyddssamordnaren inte har tillräckligt med tid för sitt uppdrag kan innebära risker för nämndens dataskyddsarbete.

Inom Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden och Omvårdnadsnämnden saknas för närvarande dataskyddssamordnare, vilket också medför att mandat för och förankring av uppdraget saknas.

Dataskyddsombudens rekommendation:

Dataskyddsombuden rekommenderar Socialnämnden att vidta åtgärder så att det säkerställs att dataskyddssamordnaren ges förutsättningar att kunna prioritera dataskyddsarbetet utifrån de behov som finns.

Dataskyddsombuden rekommenderar Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden och Omvårdnadsnämnden att utse dataskyddssamordnare med ett tydligt mandat och nödvändig tid för uppdraget.

Styrdokument och organisationens kvalitetsarbete avseende dataskydd

Den personuppgiftsansvarige ska enligt artikel 5.2 (ansvarsprincipen) kunna visa att den för varje personuppgiftsbehandling uppfyller de grundläggande principerna. Styrande dokument, rutiner och riktlinjer underlättar arbetet för anställda och tydliggör vad som gäller i organisationen. De bidrar till ett effektivare arbete och ingår som en viktig del i personuppgiftsansvarigas dokumentation av hur organisationen följer dataskyddsförordningen.

Sammanfattning av de granskade nämndernas beskrivning:

Socialnämnden

Socialnämnden har tagit fram och förankrat rutiner för att underlätta när det gäller t.ex. registrerades begäran av s.k. registerutdrag, säker kommunikation med e-post och hantering av personuppgiftsincidenter.

Omvårdnadsnämnden och Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden

Nämnderna arbetar med att skapa en dataskyddsorganisation inom sektorn där rutiner och instruktioner för dataskyddsarbetet kommer att tas fram.

Dataskyddsombudens bedömning och rekommendation:

Avsaknad av styrdokument, rutiner och riktlinjer försvårar för organisationen att arbeta med dataskydd systematiskt i verksamheten och medför även svårigheter för den personuppgiftsansvarige att uppfylla ansvarsprincipen.

Dataskyddsombuden rekommenderar Socialnämnden att fortsätta sitt arbete med att ta fram verksamhetsspecifika rutiner och styrdokument utifrån behov.

Dataskyddsombuden rekommenderar Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden och Omvårdnadsnämnden att utifrån de behov som finns inom de olika verksamheterna upprätta och förankra nödvändiga styrdokument och rutiner gällande dataskydd.

Samverkan med dataskyddsombudet

Av artikel 38 följer att den personuppgiftsansvarige ska säkerställa att dataskyddsombudet på ett korrekt sätt och i god tid deltar i alla frågor som rör skyddet av personuppgifter. Vidare följer av de EU-

gemensamma riktlinjerna om dataskyddsbud¹ att dataskyddsbudet regelbundet bör bjudas in att delta i möten på högsta och mellanliggande förvaltningsnivå. Dataskyddsbudet rekommenderas också delta när beslut med följd för dataskyddet fattas. Dataskyddsbudet ska enligt riktlinjerna rådfrågas omedelbart när en personuppgiftsincident eller annan incident har inträffat.

Sammanfattning av de granskade nämndernas beskrivning:

Socialnämnden

Socialnämnden har en regelbunden kontakt med dataskyddsbudet genom dataskyddssamordnaren och anställda inom Socialnämndens verksamheter. Dataskyddsbudet har, förutom att löpande ha rådfrågats i olika frågor, bjudits in för att informera och hålla verksamhets-specifika utbildningar för anställda om dataskyddsförordningen.

Omvårdnadsnämnden och Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden

Genom att skapa en gemensam dataskyddsorganisation kommer dataskyddsperspektivet tas in i projekt och utvecklingsfrågor och en kanal kommer att skapas till dataskyddsbudet. När organisationen är skapad kommer man även att ta fram utbildningsinsatser som sprider verksamhetsrelevanta kunskaper.

Dataskyddsbudens bedömning:

Socialnämndens dataskyddsbud bedömer att det finns en regelbunden och god samverkan med dataskyddssamordnaren inom Socialnämnden.

Omvårdnadsnämndens dataskyddsbud bedömer kontakten med nämnden som ytterst liten vilket talar för att dataskyddsfrågorna och dataskyddsbudsrollen inte är förankrad inom verksamheterna.

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämndens dataskyddsbud har endast kontaktats av nämndens anställda i enstaka frågor och avsaknaden av dataskyddssamordnare medför att regelbunden samverkan med dataskyddsbudet inte förekommer. Detta talar för att dataskyddsfrågorna och dataskyddsbudsrollen inte är förankrad inom verksamheterna.

¹ Riktlinjer om dataskyddsbud, WP 243 rev.01 Artikel 29-Arbeitsgruppen för skydd av personuppgifter.

Dataskyddsombudens rekommendation:

Dataskyddsombuden rekommenderar Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämndens och Omvårdnadsnämnden att vidta åtgärder för att säkerställa att dataskyddsombudets rådfrågas i frågor gällande dataskydd.

I tjänsten,

Parisa Maleki Nordin och Anu Sundin

Dataskyddsombud
Gävle kommuns dataskyddsenhet